

Підлітки-роми привели до ладу єврейське
кладовище в словацькому містечку

Один зі знайдених надгробків

Село Вінодол у 80 кілометрах від Братислави згадується ще в літописах XII століття. Доля його типова для Центральної Європи. Містечко побувало під угорськими магнатами, яких змінили турки, потім Габсбурги, у міжвоєнний період Вінодол став частиною Чехословаччини, в 1938-му був переданий Угорщині, після війни увійшов до складу ЧССР, а у 1992-му опинився в незалежній Словаччині.

До середини минулого століття на тлі словаків угорці становили головну національну меншину Вінодола (до третини населення), мешкали тут і кілька єврейських та німецьких родин. Зараз у селі з 2000 року жителів усього 80 угорців, 400 рома (циганів), і жодного єврея.

У 1944-му, після окупації Угорщини нацистами, місцеві євреї були депортовані в табори смерті, переважно, у Дахау. Чи варто говорити, що єврейське кладовище містечка ще нещодавно було навіть важко знайти, так воно заросло кущами й бур'янами.

Про нього б і зовсім забули, якби не 73-річний член міської ради Володимир Спанік, який вирішив привести до ладу єврейський некрополь. За [повідомленням](#) агентства Reuters, ентузіасту допомагають підлітки-рома, і те, що їх предки, як і євреї, стали мішенню нацистів у роки війни, надає проекту додатковий сенс. Підлітки вже покосили траву, виявивши й очистивши десятки надгробків.

У центрі Вінодола

15-річний Франко Лакатош каже, що вдома й у школі схвалюють його роботу на кладовищі. «Я знайшов тридцять два надгробки», — пишається хлопчик.

Центральна асоціація єврейських громад Словаччини дуже вражена ініціативою жителів Вінодола. У країні налічується 700-750 єврейських кладовищ, але в крихітної (3000 осіб) громади немає можливості привести їх до ладу.

У роки війни Словаччина була вірною союзницею нацистської Німеччини й однією з перших депортувала своїх єврейських громадян. За різними оцінками, жертвами Голокосту стали від сімдесяти до ста тисяч словацьких євреїв, понад 75% громади.

У 1990-ті в Словаччині звели кілька меморіалів жертвам Катастрофи, відкрили Музей єврейської культури та прийняли закон про реституцію єврейської власності. Між тим догляд за єврейськими кладовищами вимагає окремих ресурсів і відповідного підходу місцевої влади. Так що, можна сказати, єврейському некрополю Вінодола пощастило — тут знайшлася й людина, яка звернула увагу на проблему, і добровільні помічники, які не шкодують часу й сил на відновлення історичної пам'яті. Мабуть, не дарма, у 2017 році крихітне містечко посіло друге місце серед кращих муніципалітетів Словаччини.

Костянтин Мельман